

РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ: БАР'ЄРИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті розглянуто питання розвитку та перспектив малого підприємництва в Україні. Виділено основні чинники впливу на зміни обсягів малого підприємництва, а також показників, що сприяють розвитку становлення малого бізнесу в Україні.

Ключові слова: ринкова економіка, бізнес, малий бізнес, чисельність населення, наявне населення, конкурентоспроможність країни, ліцензування, сертифікація, економічне зростання.

В статье рассмотрены вопросы развития и перспектив малого бизнеса в Украине. Было выделено основные факторы влияния на изменения масштабов малого бизнеса, а также показателей, которые имеют позитивное влияние на становление малого бизнеса в Украине.

Ключевые слова: рыночная экономика, бизнес, малый бизнес, численность населения, явное население, конкурентоспособность страны, лицензирование, сертификация, экономический рост.

The article reveals the questions about the development and prospects of small business in Ukraine. It was allocated the main factors which influence on the changes in the scale of small businesses and indicators that have a positive influence on the development of small business in Ukraine.

Key words: market economy, business, small business, population, distinct population, the country's competitiveness, licensing, certification, economic growth.

Постанова проблеми. Малий бізнес у розвинутих країнах світу займає лідерські позиції за чисельністю та за обсягами виробництва. Про роль і можливості малого підприємництва свідчить позитивний досвід країн із розвинутою ринковою економікою, таких як: США, Італія, Японія, Великобританія, Німеччина, Франція, Нідерланди та інших. Кількість малих підприємств у цих країнах становить до 90-95 % від загальної кількості, на їх частку припадає 50-70 % виробництва валового національного продукту, в них зайнято більше ніж 60 % працездатного населення [3].

Але на жаль його розвиток в Україні потребує суттєвих реформ. У період глобалізації малий бізнес знаходиться в дуже невигідному становищі, порівняно з великими підприємствами.

Проаналізувавши динаміку показників кількості малих підприємств на 10 тис. населення, спостерігається негативна тенденція до зменшення цього показника. Це свідчить про ведення неефективної державної політики у сфері малого підприємництва, тому необхідним є висвітлення основних проблем та шляхів їх подолання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемні питання малого бізнесу висвітлено в працях таких провідних науковців, як З. С. Варналій, Л. І. Воротіна, Л. А. Колеснікова, які акцентують свою увагу на різних підходах до вирішення проблем розвитку малих підприємств. Дослідження природи малого бізнесу, його місця та ролі в розвинутих

ринкових економіках є об'єктом уваги таких науковців, як Т. Кондратюк, О. Кужель, В. Ляшенко, О. Мазур, І. Михасюк, В. Сизоненко, С. Соболев, В. Ткаченко. Регіональні аспекти розвитку малого підприємництва найбільш детально розглянуті в роботах С. Демченка, І. Кузнецової, А. Павлюк.

Метою статті є визначення основних факторів, що негативно впливають на темпи росту малого підприємництва та гальмують його подальший розвиток в Україні.

Виклад основного матеріалу. Розвиток малого та середнього бізнесу є одним із найважливіших напрямів розвитку економіки провідних країн світу. В економічно-розвинених державах саме малі та середні підприємства є основою стабільності державної економіки.

В умовах ринкової економіки кожен прагне заснувати свій бізнес, який буде приносити прибуток у майбутньому, і забезпечувати належний рівень життя. Йдеться про малий бізнес. У розвинутих країнах у секторі малих підприємств зосереджено 2/3 населення, що виробляють більше половини ВВП.

У країнах ЄС кількість малих і середніх підприємств на 10 тис. жителів складає 450, у США – 740, у Японії – 500. Якщо казати про наших сусідів, то в Росії цей показник ледве досягає 60 одиниць.

Наприклад, за стандартами ЄС, частка малих та середніх підприємств (із кількістю працівників до 250 осіб) має становити більше 89 % загальної

кількості підприємств країни, а в Україні цей показник не перевищує 63 %.

Країною найбільшої концентрації підприємств малого бізнесу вважають Італію, називаючи її політику «економікою малого бізнесу». Тут діє близько 3,5 млн малих та середніх підприємств. Малі та середні підприємці Італії забезпечують 52 % ВВП та 18 % експорту продукції [4].

Малі підприємства забезпечують робочими місцями населення, створюють конкурентне середовище, тим

самим знижуючи ціни на товари та послуги. Малий бізнес вкрай важливий для розвитку економіки країни, але затвердження нового Податкового кодексу України призвело до низки позитивних та негативних тенденцій.

Для детального аналізу щорічного розвитку малих підприємств розглянемо статистичні дані з 2000-2012 роки (табл.1) [2; 5].

Таблиця 1

Кількість малих підприємств України в розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення

Роки	Кількість малих підприємств	Кількість малих підприємств на 10 тис. осіб
2000	217930	44
2001	233607	48
2002	253791	53
2003	272741	57
2004	283398	66
2005	295109	63
2006	307398	72
2007	324011	76
2008	334082	72
2009	345753	75
2010	289179	63
2011	279387	61
2012	н. д.	63

Проаналізувавши таблицю, можна зробити висновок, що існує негативна тенденція до зменшення кількості малих підприємств.

Динаміку росту малих підприємств можна визначити із таких даних: у 2000 р. їх кількість становила 45 од., а через п'ять років – 63 од., тобто лише на 18 од. більше. Найбільшим показник є у 2009 році і складає 75.

У період 2000-2007 рр. кількість малих стрімко зростає, це пов'язано певною мірою з проведенням

підтримуючої політики зі сторони держави та стабільністю в економічній сфері. Але у 2008 році показник зменшився через настання світової фінансової кризи. У 2010 році показник досяг майже критичного значення, основною причиною вважається прийняття нового Податкового Кодексу, в якому були прописані жорсткі правила ведення малого бізнесу (рис. 1).

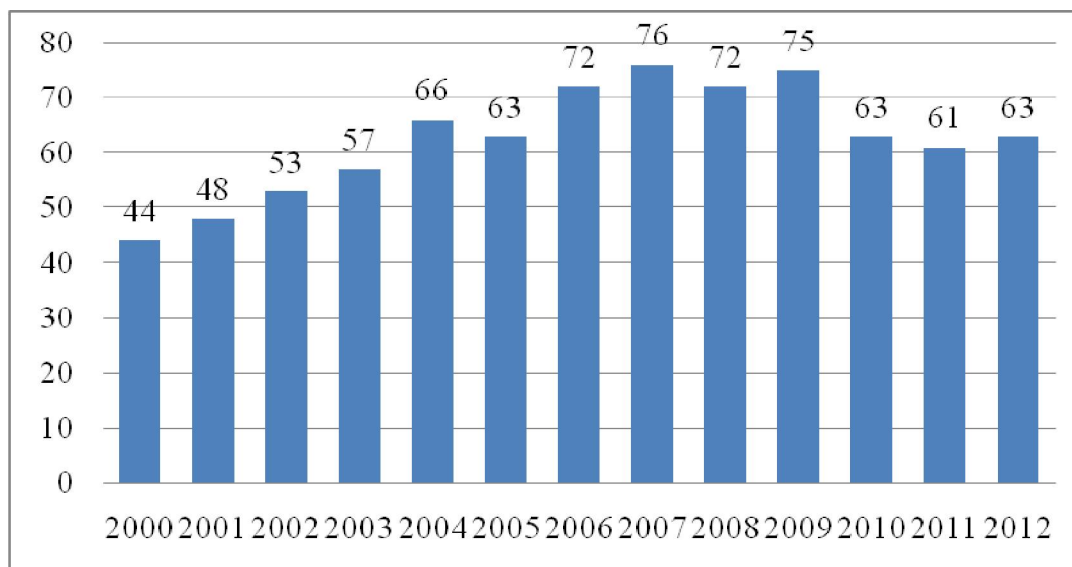

Рис. 1. Кількість малих підприємств в Україні на 10 тис. наявного населення 2000-2012 рр.

Розглянемо кількість малих підприємств в Україні за регіональною ознакою. Для аналізу було використано статистичні дані кількості малих

підприємства в Україні на 10 тис. осіб наявного населення. Розглянемо області, де показники є найвищими в Україні (рис. 2).

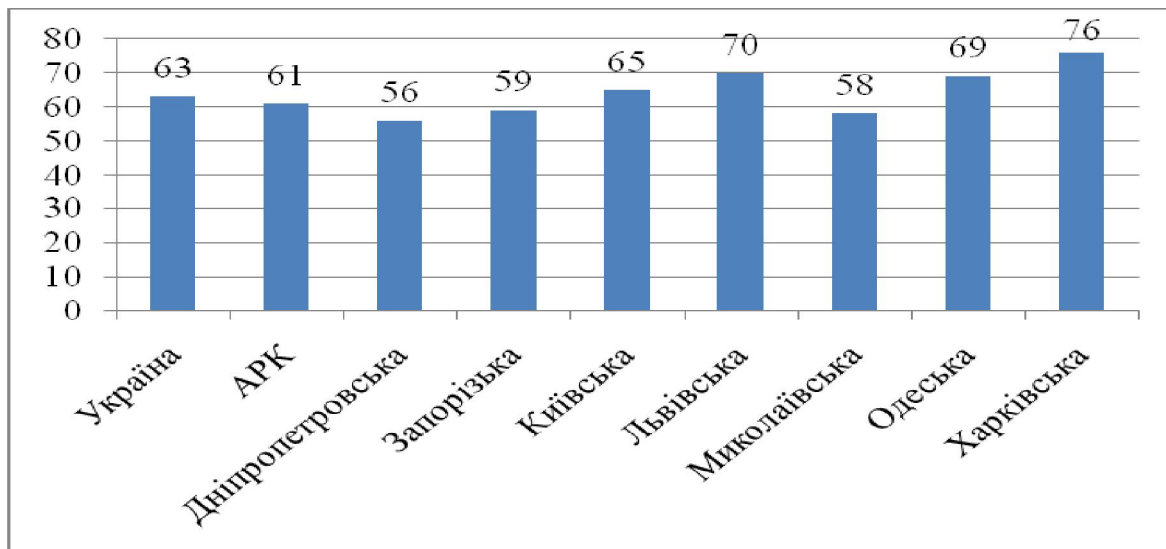

Рис. 2. Кількість малих підприємств на 10 тис. осіб наявного населення в регіонах України [2; 5]

Бачимо, що середнім по Україні показник кількості малих підприємств є 63. Вищим за середній показник по країні є показники Київської (65), Львівської (70), Одеської (69) та Харківської областей (76).

Харківська область лідирує. Це пояснюється специфікою місця розташування регіону, близькістю до державного кордону, великою кількістю підприємств, що займаються посередництвом і торговельною діяльністю. Київська область по Україні займає не перше місце, але за статистичними даними у м. Київ на 10 тис. осіб наявного населення припадає 250 малих підприємств. Але, звісно, головним є не чисельність малих підприємств, а їх результативність, яка справляє суттєвий вплив на стан економічної та соціальної сфери в країні та регіоні.

Мабуть, головною причиною того факту, що малий бізнес розвивається незначними темпами, є те, що держава недооцінює мале підприємство. Адже воно може вирішити немало проблем, які в тому числі стоять перед нашою країною. Наприклад, надати більшу кількість робочих місць, що зменшить безробіття.

Малі підприємства – це запорука конкурентоспроможної країни; вони можуть служити фактором НТП, що в майбутньому може вивести країну вже на зовсім інший рівень.

Деякі вчені виділяють такі проблеми недостатнього розвитку малого бізнесу в Україні:

- неопрацьованість законодавства як з питань розвитку малого підприємництва, так і підприємництва в цілому;
- високі податки, що змушує деяких суб'єктів малого та середнього підприємництва йти в тіньову економіку;
- недостатня державна фінансова-кредитна та майнова підтримка малих підприємств;
- відсутність дієвого механізму реалізації державної політики щодо підтримки малого бізнесу;
- недосконалість системи обліку та статистичної звітності малих підприємств;
- обмеженість інформаційного та консультативного забезпечення;

– недосконалість системи підготовки, перепідготовки та підвищення [1].

Якщо казати про державну підтримку, то, м'яко кажучи, вона мізерна або зовсім відсутня.

Можна навести для прикладу такі бар'єри, що зустрічаються на шляху створення нового малого підприємства:

- нестабільність системи правових актів
- адміністративні бар'єри
- надмірний податковий тиск, тому багато підприємств залишаються «в тіні», що призводить до процвітання тіньової економіки, як наслідок.

Наприклад, реєстрація, ліцензування, сертифікація, введення системи контролю і дозвільної практики, регулювання орендних відносин тощо. Мало того, що всі ці процеси займають багато часу, так ще і суми, які необхідно сплатити, дуже гальмують процес ще на самому початку.

Для підтримки малого бізнесу була прийнята Національна програма сприяння розвитку малого підприємництва в Україні. Державна підтримка малого підприємництва здійснюється Кабінетом Міністрів України та іншими центральними органами виконавчої влади.

Але на наш погляд, не дуже вдало підтримують, адже все можуть сказати за себе наведені цифри. Можна додати: якщо і вдається заснувати свій бізнес, то дуже багато підприємств у близькому майбутньому просто не витримають напруги і зачиняться.

Висновки. Для нормального розвитку малого підприємництва в Україні необхідно здійснити низку заходів, таких як:

- спрощення податкового законодавства у сфері малого підприємництва;
- зменшення кількості зборів і відрахувань для кожної групи малого бізнесу;
- запровадження програм підтримки та розвитку малого підприємництва;
- ведення спрощеної системи кредитування малих підприємств;
- сприяння створенню інфраструктури розвитку малого підприємництва.

Дотримання критеріїв сталого розвитку підприємства у майбутньому призведе до зростання кількості підприємств та їх можливостей. Вважаємо, що нашому уряду просто необхідно приділити увагу

питанню малого підприємництва, тому що рівень розвиненості цього сектора може дуже позитивно сказатися на рівні зростання країни.

ЛІТЕРАТУРА

1. Іванілов О. С. Економіка підприємства / О. С. Іванілов. – К., 2009. – 728 с.
2. Кількість малих підприємств України у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення [Електронний ресурс] // Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, А. С. Гальчинський [та ін.]. – К. : Либідь, 2002. – 470 с.
4. Народне слово: Спецвипуск. – 2009, грудень.
5. Статистичний щорічник України за 2010 рік / [за ред. О. Г. Осауленко] // Державний комітет статистики України. – К., 2011. – 567 с.